

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2824

Vragen van de leden **Marijnissen** en **Van Gerven** (beiden SP) aan de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en voor Medische Zorg over *het rapport over de financialisering van big pharma* (ingezonden 15 april 2020).

Antwoord van Minister **Van Rijn** (Medische Zorg) (ontvangen 20 mei 2020).

Vraag 1

Wat is uw reactie op het rapport van SOMO (Centre for Research on Multinational Corporations) over de financialisering van big pharma?¹

Antwoord 1

Ik ben blij dat onafhankelijke organisaties, zoals SOMO, onderzoek doen naar complexe vraagstukken. De rapporten zijn informatief en kunnen voeding geven aan maatschappelijke discussies en het opstellen van beleid. De farmaceutische industrie is een cluster van private ondernemingen, maar wel ondernemingen met een belangrijke maatschappelijke rol. Mijn voorganger heeft zich meerdere malen uitgesproken over het belang van transparantie over de kosten van onderzoek en het tot stand komen van prijzen van medicijnen. Het rapport van SOMO draagt bij aan het creëren van transparantie op dit onderwerp.

Vraag 2

Wat vindt u ervan dat big pharma gebruik maakt van een verdienmodel dat is gericht op uitkeringen aan aandeelhouders in plaats van op productieve investeringen waar de bevolking van kan profiteren?

Antwoord 2

Ook van private ondernemingen met aandeelhouders mag maatschappelijke verantwoordelijkheid worden verwacht. Mijn voorganger heeft in gesprekken met de farmaceutische industrie steeds benadrukt dat deze hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen voor de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van geneesmiddelen. Dat blijf ik doen.

¹ SOMO, 9 april 2020, Rapport SOMO: The financialisation of Big Pharma <https://www.somo.nl/private-gains-we-can-ill-afford/rapport-the-financialisation-of-big-pharma-def/>

Vraag 3

Deelt u de conclusie dat de coronapandemie aantoont hoe onvoorbereid we zijn, met name door dit verdienmodel van de farmaceutische industrie?

Antwoord 3

Nee, het is niet realistisch om te verwachten dat er voor elke nieuwe ziekte een kant-en-klaar medicijn op de plank ligt. Medicijnontwikkeling is complex en vereist vaak grote investeringen. Er wordt op dit moment door veel bedrijven en publieke instellingen, vaak in samenwerking, hard gewerkt aan zowel nieuwe therapieën als vaccins tegen COVID-19. Dit is goed nieuws en zeer bemoedigend. Het belang van publiek-private samenwerking wordt breed erkend.

Vraag 4 t/m 7

Wat vindt u ervan dat de uitkeringen aan aandeelhouders van de 27 grootste farmaceuten de afgelopen 18 jaar verviervoudigden, tot 146 miljard dollar in 2018?

Wat vindt u ervan dat de schulden van farmaceuten eveneens enorm zijn toegenomen, tot meer dan 500 miljard dollar in 2018, en dat dit geld, dat tegen zeer lage rentes is geleend, ten goede kwam aan de inkoop van eigen aandelen en het opkopen van andere bedrijven?

Deelt u de mening dat het onacceptabel is dat dit model mogelijk wordt gemaakt door hoge medicijnprijzen met als enige doel het maximaleren van aandeelhouderswaarde?

Deelt u de mening dat dit verdienmodel onhoudbaar is aangezien investeringen waar de samenleving van kan profiteren, zijn achtergebleven?

Antwoord 4 t/m 7

Het belang van transparantie bij het vaststellen van medicijnprijzen voor nieuwe innovatieve geneesmiddelen is cruciaal. Als onderzoek en ontwikkeling duur is, moet ook transparant zijn dat het geld juist daaraan wordt besteed. Ik onderhandel dan ook altijd scherp op de prijs van nieuwe geneesmiddelen en schroom niet om hier ook expliciet in te zijn. Zowel nationaal als internationaal. Dat gezegd hebbende, de rol van de overheid is ook om nieuwe innovatieve geneesmiddelen die een duidelijke meerwaarde hebben voor de Nederlandse patiënt beschikbaar te maken voor gebruik wanneer de behandelend arts dit voorschrijft. De farmaceutische industrie speelt een belangrijke rol in het ontwikkelen en beschikbaar maken van nieuwe innovatieve geneesmiddelen.

Ik acht het van belang dat ook (institutionele) aandeelhouders oog hebben voor het maatschappelijk belang van farmaceutische multinationals, en dus niet alleen oog hebben voor aandeelhouderswaarde. Overigens is recentelijk door een omvangrijke groep investeerders uit binnen en buitenland, onder aanvoering van Achmea Investment Management, een *Investor Statement* opgesteld. In deze brief wordt farmaciebedrijven gevraagd de handen ineen te slaan en het maximale te doen om de verspreiding van het virus en de gevolgen daarvan tot het uiterste te minimaliseren. Ik juich deze maatschappelijke betrokkenheid van investeerders uiteraard toe.

Vraag 8

Bent u bereid een voortrekkersrol te nemen in de covid-19 pool van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)? Hebt u al contact met Costa Rica en bent u bereid dit af te stemmen voor de assemblee van de WHO in mei en de Kamer hiervan op de hoogte te houden?

Antwoord 8

Van patent pools is bekend dat ze vervolginnovaties versterken omdat ze relevante technologie effectief beschikbaar maken. Het geeft meer partijen laagdrempelig toegang tot standaarden en versterkt daarmee kaders en normen die bruikbaar zijn of als bouwsteen kunnen dienen om effectieve therapieën te ontwikkelen. Een therapie kan immers bestaan uit meerdere patenten of is ontwikkeld op basis van bestaande patenten.

Nederland is voorstander van het delen van informatie en wetenschappelijke data. Hierbij moet wel worden gewaakt dat data wordt opgeslagen in toegankelijke systemen, zodat iedereen er later weer bij kan. Daarom is Nederland voorstander van samenwerkingsverbanden die werken volgens de

FAIR principes (FAIR staat voor: Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). Op grond van deze FAIR principes zijn data vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar en kunnen data gemakkelijk met behulp van algoritmes worden onderzocht. Nog belangrijker in verband met persoonsgegevens informatie is dat databeheerders zelf de mate kunnen bepalen waarin ze hun data openstellen voor derden.

Het idee van Costa Rica is dus een stap in de goede richting, echter, er dient zeer zorgvuldig naar de uitvoering ervan te worden gekeken.

Zoals 8 april jongstleden in de gewijzigde motie van het lid Ellemeet c.s. over het opzetten van een wereldwijde COVID-19 pool (t.v.v. motie 25 295, nr. 224) is gevraagd, zal de regering voorafgaand, en tijdens, de jaarlijkse vergadering van de WHO leiderschap tonen en zich expliciet uitspreken voor zo'n wereldwijde COVID-19 pool en de WHO hierbij actief steunen.

Vraag 9

Hoe gaat u garanderen dat er voldoende transparantie is over de kosten van de ontwikkeling van een coronavaccin en dat de samenleving hier niet voor hoeft op te draaien?

Antwoord 9

We bevinden ons op dit moment in een uitzonderlijke situatie, een wereldwijde pandemie. Het belang van een werkend vaccin wordt breed erkend, er lopen volgens de WHO al meer dan 70 vaccin ontwikkeltrajecten. Ook door de farmaceutische industrie wordt zwaar geïnvesteerd in vaccin ontwikkeling. Daarnaast zien we nu ook samenwerkingen en kennisdeling ontstaan tussen farmaciebedrijven zoals Sanofi en GlaxoSmithKline, twee van de grootste vaccinontwikkelaars ter wereld. Dit was tot voor kort ondenkbaar, en onderstreept nogmaals de inzet van alle betrokken partijen om zo snel mogelijk tot een werkzaam vaccin te komen. Snelheid is van groot belang, dit betekent dat wellicht extra kosten worden gemaakt doordat verschillende vaccins in parallel worden ontwikkeld en getest. Dit zal uiteraard leiden tot hogere kosten dan wanneer verschillende vaccins een voor een worden getest, maar nogmaals, snelheid is nu van belang. De maatschappelijke kosten van geen vaccin zijn vele malen hoger dan de extra onderzoek en ontwikkeling (R&D) kosten die nu worden gemaakt. Het belang van zowel beschikbaarheid als betaalbaarheid van een vaccin wordt onderstreept door zowel de WHO, de EU, alsook door de Nederlandse regering. Ook private partijen hebben zich hierover uitgesproken, zo heeft Janssen Vaccines aangegeven haar vaccin, als het op de markt komt, tegen kostprijs aan te bieden. Ik zal transparant blijven over de investeringsstrategie van de Nederlandse overheid en in Europees samenwerkingsverband. Uiteraard zullen de overheidsinvesteringen worden meegewogen in prijsafspraken voor een vaccin, wanneer deze aan de ontwikkeling, productie of distributie daarvan hebben bijgedragen.

Vraag 10

Hoeveel Nederlands overheidsgeld zit er in de verschillende trajecten voor vaccinontwikkeling?

Antwoord 10

Op dit moment zijn de volgende investeringen gemaakt of toegezegd:

- Nederland heeft een bijdrage van € 50 miljoen toegezegd aan vaccinontwikkeling door Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI).
- Nederland draagt in EU-verband bij aan verschillende vaccin ontwikkeltrajecten via bijvoorbeeld Horizon2020, het Innovative Medicines Initiative (IMI), en de European Investment Bank (EIB). Deze bedragen zijn echter niet 1-op-1 te herleiden naar een directe Nederlandse bijdrage, het gaat hier om collectieve Europese investeringen.
- Verder werken wij aan een nadere impuls vaccinontwikkeling, in welk kader het kabinet gaat bezien welke aanvullende investeringen nodig zijn. Ik verwacht u hierover binnenkort nader te kunnen informeren.

Vraag 11

Welke voorwaarden worden gesteld aan het beschikbaar gestelde overheids-geld voor de ontwikkeling van een coronavaccin?

Antwoord 11

De onderhandelingen met CEPI zijn op dit moment gaande. Nederland neemt hierbij de principes zoals uiteengezet in het document «Maatschappelijk Verantwoord Licentiëren» (opgesteld door de NFU) als leidraad. Overigens hanteert CEPI zelf al strenge eisen rondom beschikbaarheid en betaalbaarheid van een mogelijk vaccin.

Vraag 12

Hoe gaat u de toegankelijkheid van een te ontwikkelen vaccin garanderen en welke afspraken worden hierover al gemaakt in lijn met de aangenomen motie-Hijink over voorkomen van monopolisering van een vaccin door één bedrijf of land?²

Antwoord 12

Op het moment dat een werkzaam vaccin beschikbaar komt zal het voldoen aan de wereldwijde vraag hoe dan ook een uitdaging worden, bijvoorbeeld qua productie en logistiek. Samenwerking zal van groot belang zijn, zowel privaat-publiek, als internationaal. Hier worden nu al de eerste gesprekken over gevoerd door het team Vaccinontwikkeling COVID-19, een duidelijke strategie zal verder worden ontwikkeld, mede door de speciale gezant vaccins dhr Sijbesma die door Nederland is aangesteld. De Nederlandse overheid is van mening dat samenwerking en gezamenlijke investeringen de snelste route zullen zijn naar een breed beschikbaar vaccin. Bijvoorbeeld gericht op het mogelijk maken van klinische studies, of het opschalen van productiecapaciteit. Echter, mochten door landen of private partijen onredelijke barrières worden opgeworpen die de beschikbaarheid belemmeren zal de Nederlandse overheid niet schromen om de haar beschikbare middelen in te zetten om deze barrières te slechten.

² Kamerstukken 25 295, nr. 160. Motie Hijink over voorkomen van monopolisering van een vaccin door één bedrijf of land